

Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et privat special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Støt Slægtsforskernes Bibliotek – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug. Videre publicering og distribution uden for husstanden er ulovlig.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Henrik Den fjerdes Plan

til

701026

evig Fred og Forbund mellem Europas
civiliserede Nationer.

Et Indbydelseskrift
til den offentlige Examen

i

Ribe Cathedral-Skole,

den 6te; 17de September 1813.

Af

P. N. Thorup,

Vice-Conrector.

*Henriks fjerdes Plan
Bibliotek*

R i b e 1 8 1 3 .

Trykt hos Niels Stersted Høphoff,
paa Stolens Bekostning.

Intet er mere bekjendt end Frederik den stores Uts-
tring: "dersom Jeg var Konge i Frankrig, skulde
ikke et Skud løsnes i Europa uden mit Minde."

Saa megen Ret lod Seierherren ved Rossbach det
Folk vederfares, der engang skulde nedbryde Syvaars-
krigens Tropheer og i Triumph bortføre hans til svage
Esterkommere nedarvede Sværd; saa rigtigt bedømte
han Fordelene af dette Lands Beliggenhed, Overflødigs-
heden af dets Hjelpekilder og de tilgrændsende Staters
saavel aabenbare som lønlige Brøst. Frankrig, regjeret
af et politiskt og krigeriskt Genie, vilde efter hans Mes-
ning være istand til at grundfæste et almindeligt Hers-
redømme over den Verdensdeel, i hvis Hjerte det ligger.

Hvad den kronede Philosoph tænkte sig som muligt,
syntes det nittende Aarhundred at ville bringe til Vir-
kelighed.

Geniet besteg med Napoleon den franske Throne.
I Følelsen af sin, af Folkets og Landets Kraft saae
Man ham snart at udstrække Scepteret over Rhinens,
Alpernes og Pyrenæernes naturlige Grændser. Stats-
omveltninger, fordem sjeldne Mærker i de borgerlige
Selskabers Historie, forekomme nu paa hvert et Blad
af Aarhundredets neppede begyndte Krøniker. Sjelen i
dem alle er Napoleon; alle sigte de til * ophøie Frank-

rig paa Europas Domstoel. Samle Vi under eet Synspunct de enkelte Handlinger, som foregik paa den politiske Stueplads mellem Tajo og Weichselen, Nordcap og Sciglio, fra det Dieblik den franske Keiser modtog Italiens Krone, indtil han i Spidsen af en halv Million seiervante Krigere gik over Niemen *); paatrænger sig den Formodning, at intet Ringere end et Universal-

- *) 1805. 14 Martz. Napoleon Arvekonge i Italien.
 25 Mai. Genua forenet med Frankrig.
 21 Juli. Parma, Piacenza og Guastalla ligesaa.
 26 Decbr. Freden i Pressburg: Østerrig taber herved 1000 Qv. M.; Bayern, Würtemberg og Baden faae Deel i Byttet og ophæves, de første til Kongeriger, det sidste til Storhertugdømme for under disse Titler at tjene Frankrig.
1806. 30 Martz. Joseph Napoleon Konge i Neapel.
 5 Juni. Ludvig Napoleon Konge i Holland.
 12 Juni. Rhinforbundet.
1807. 9 Juli. Fred i Tilsit: Preussen mister Halvdelen af sine Besiddelser; Jerome Napoleon Konge i Westphalen; Eurfyrsten af Sachsen Konge, og Storhertug i Warschau, begge Medlemmer af Rhinforb.
 27 Novbr. Prindsregenten i Portugal flygter til Brasilien for de indtrængende Franske.
1808. 15 Juli. Joseph N. Konge i Spanien; Joachim i hans Sted i Neapel.
1809. 14 Octbr. Fred i Wien: Østerrig taber atter 2000 Qv. M.; den illyriske Stat opstaaer.
 10 J . Kirkestaten foreenes med Frankrig.
 2 . Holland ligesaa.

monarchie skulde have løst Knuden i dette uhyre Drama. Mener ikke destomindre Noget, de tydeligste Spor af Plan uagtet, i det franske Dynasties Uvbidelse alene at finde et Bærk af Tilfældet og politisk Nødvendighed; da høre han det Sprog, denne Regjerings Organer allerede efter Preßburg-Freden begyndte at føre. Ligevægtsystemet blev i franske Statskrifter fremstillet som Moder til evig Krig; Man søgte ved almindelige Grunde, hentede fra det Nødvendige og Gavnligte i alle europæiske Staters Forbindelse under een Leder og Dommer, vel endog at friste de overblevne selvstændige Magter til frivilligt og forekommende at hæve sig udaf hiint Systems foregivne Chaos, og som Planeter eller Planeters Drabanter ydmynge tiltræde deres afsirklede Bane omkring den nyfåbte Soel. *) Ikke uden høiere Betydning betjente Napoleon sig nu af Udtrykket: "det store Rige", henreguede dertil Forbundsstaterne, erklærede disse for indbyrdes uafhængige, sig selv derimod for deres øverste Styrrer, og lovede ved et fælles Daand at

1810. 1 April. Napoleon formæles med Marie Louise af Østerrig.

10 August. Pontecorvo Kronprinds i Sverrig.

26 Decbr. Hansfæstæderne og det nordvestlige Tyskland indlemmes i Frankrig.

1811. 22 Juni. Napoleon gaaer over Nieren med de Ord: "Ausland henrives af sin Uheldssterne. Dets Skjebne maa gaae i Opfyldelse!"

*) I denne Aand talte de et Medlem af det lovgivende Corps den 5te Marts 1806.

omflynge dem alle. Nu faae Man samtlige franske Prinsler og Prinsesser, Tyrster og Hertuger ved en ubtrykkelig Lov forenede til een Familie, hvis Overhoved, Keiseren, de selv paa fremmede Throner maatte indrømme en Myndighed, som ingenlunde kunde bestaae med deres Selvstændighed. Ligt Træet i Aftvages's Dram udbredte det franske Dynastie sig over Europa. *)

Napoleons Beundrere faae i dette Stamtræ en majestætisk Teg, i hvis Skygge de kommende Slægter skulde boe i uforstyrret Sikkerhed og høste Velstands og Dplysnings velsignede Frugter; de mindedes Henrik den 4des Plan til et almindeligt europæisk Statsforbund og troede nu at see dens Udførelse. "En stor Mand", udbryder Oversætteren af Kochs mesterlige Skildringer **), "har endelig fremkaldt det i Jorden dybt, men velbeholdent liggende Aggern, der i saa lang Tid ikke havde kunnet kime; og hurtigt opvoer nu deraf det herligste Træ, som vel berøver mange mindre Stammer en Deel af Solens Skin, nogle svage endog aldeles deres Tilværelse, men staaer beskyttende selv og byder Aarhundreder trods."

Skjøn dt neppe Enhver vil være enig med Ovenangførte i at betragte Napoleons "store Rige" som en

*) Om det keiserlige Familiestatut af 30te Marts 1806 og overhoved det franske Statsystem (Præpotents-Foederativ-Systemet) maa jeg for Nummets Skyld henvise til Bredows Fortsætzung von Büschs Welthandel neuerer Zeit, Side 976: 81, eller samme Forfatters Chronik des neunzehnten Jahrhunderts, dritter Band. S. 179: 93.

**) Gemählde der Revolutionen in Europa.

Fremvæert af Henrik den godes Sæd, kan det dog stedse for Sammenligningens Skyld lønne Umagen at gjøre sig bekendt med denne Konges Plan til et almindeligt europæisk Statsforbund: en Plan, hvis Grundrids Jeg derfor agter at udkaste paa disse faa Blade. *)

**

**

**

De europæiske Magters Antal bestemmes efter Henrik den fjerdes Idee til 15, nemlig 6 arvelige Monarchier: Frankrig, Spanien, Storbrittanien, Danmark, Sverrig og Lombardiet; 5 Valgriger: det tydske Rige, Pavestaten, Polen, Ungarn og Bøhmen; og 4 Republikker: Venedig, Italien, Schweiz og Belgiens forenede Provindser.

Frankrig holder sig beffebent inden for sine gamle Grændser. Den strengeste Uegennyttighed skulde udmærke og anbefale Henriks Statskunst. Selv noiet med Uren at have knyttet et uopløseligt Broderbaand mellem Europas Stater, forbeholdt han sig alene at oprette i Flandern, paa Grændserne af Frankrig, 10 souveraine Lehn for franske Prinser og Ueblinge, som under hans Fane indlagde sig Fortjenester af dette store Anliggende.

Spanien, hvormed Portugal paa den Tid var forenet under det østerrigiske Huus, indskrænkes til den pyrenæiske Halvøe og Colonierne i de fremmede Verdensdele. Det taber sølgelig Nederlandene, af hvilke

*) Memoires de Sully, Tome 8me, Livre 3ome. Histoire du roi Henry le grand par Hardouin de Perifex.

de nordlige Provinser allerede havde været at reise Opstandsfanen og med Tre bestaaet i Frihedens Kamp; det afstræder endvidere Neapel, Sicilien og Mailand.

Naar Man undtager den Herlighed, at Ste souveraine Lehn oprettes i Flandern for engelske Prinsler og Lørdere, vinder Storbritannien Intet ved Reformationen; heller ikke medfører denne nogen Udvidelse for de scandinaviske Riger.

Hertugdømmet Savoien, hvortil Mailand og Montferrat lægges, ophøies til et arveligt Kongerige under Navn af Lombardiet. Til Erstatning for Montferrat vil Man overlade Hertugen af Mantua det Cremonesiske.

Det østerrigiske Huus, berøvet Belgien og sine italienske Lande, maa fremdeles afstaae Ungarn tilligemed Bøhmen, Mähren, Schlesien, Lausitz, Erkehertugdømmet Østerrig, Steyermark, Kärnthen, Krain, Tyrol og hvad det mere besidder i Tyskland. Churfyrsten af Bayern, Hertugen af Würtemberg og Markgreven af Baden foruden flere Naboer udvide deres Grændser paa Østerrigs Bekostning. Selv Keiserværdigheden fratages dette Huus, til hvilken det og i Grunden ingen Ret havde fremfor enhver anden tyff eller overhovedet europæisk Fyrste. Churfyrstene, hvis Ret til Keiservalget og Udnevnelser af en romersk Konge fornøyes, paaligger det ikke at faare Nogen af den Afgangnes Et til hans umiddelbare Efterfølger. Keiseren, endelig, giver Afkald paa al Udvidelse for sig og Sine enten ved

Lehns Tilbagefald og Besættelse eller ved anden Leilighed, som hans ophsiede Stilling maatte tilbyde.

Paven indtager en bestemt Rang blandt de europæiske Monarcher og forbinder med den kongelige Værdighed, foruden St. Peters Urb, Besiddelsen af Neapel, Apulien og Calabrien.

Thronerne i Polen, Ungarn og Böhmen besættes efter Valg af Paven, Keiseren og de anførte Arvemonarcher. Böhmen forsøges med Mähren, Schlesien og Lausitz; Ungarn erholder i Erkehertugdømmet Østerrig, Steyermark, Kärnthén og Krain en betydelig Tilvæxt.

Sicilien overlades som et paveligt Lehn til Benedig.

Den italienske Republik oprettes af Genua, Florents, Mantua, Modena, Parma og Lucca, som uden nogen Forandring i deres hidtil bestaaende Regiering forbinde sig med Fristæderne Bologna og Ferrara til eet Statslegeme, der erkjender Paven for Overhoved og overrækker ham hvert tyvende Aar et kostbart Crucifix til Tegn paa sin Hylдинг.

Det helvetiske Forbund forsøges med Franche-Comté, Elfaz og det det i flere Henseender beslægtede Tyrol.

De Provinser af Nederlændene, som Spanien hidtil havde holdt i Lydighed, forenes med de fransalske til een Republik under Navn af den belgiske, hvorfra dog ovennævnte franske og engelske Lehn maae drages, som og en Landstrækning, der under Titel af Fyrstendømme overlades til Prinsen af Oranien.

Denne Deling, indseer Man let, gaaer ud paa at befordre Ligevægten mellem de europæiske Stater indbyrdes.

Derfor maatte det østerrigiske Huus svækkes. Dets umiskjendelige Tragten efter et Universalmonarchie, hvortil Carl den 5te og hans ligesaa herskesyge Søn havde gjort de bestemteste Skridt, opfordrede til denne Strengthed: en Strengthed, hvis Nødvendighed blev efter Henriks Død ved tredive Aars blodige Optrin tilstrækkeligt godtgjort. Forresten fremlyser af hele Delingsudkastet et viist Maadehold, som gjerne skaaner, hvor det kan, den bestaaende Forsatning; som ikke egenraadigen udsletter Nationer, kuldkaster Throner, Love og Fædres hellige Bedtægter for at tvinge Alt i een vilkaarligheds Form, men veed at sætte Priis paa de fine, af det menneskelige Hjerte under Sællers Løb fremspundne Traade, der kraftigere end Erobrerens Lænker og Despotens Svøbe sammenholde det borgerlige Selskab.

Grændserne saaledes fastsatte mellem de europæiske Magter skulde ingen Krig i Fremtiden rykke. Man vilde forene sig om at banlyse dette Uhyre og række Hænderne til et evigt Forbund under Navn af den christelige Republik. Christelig kaldtes den, fordi christne Stater allene kunde vorde dens Medlemmer. Derfor nævnedes ikke Tyrkiet blandt deres Tal; derfor gjorde Man ikke engang sikker Regning paa Ruslands Tiltrædelse, da dette Rige for et Par Aarhundrede siden tællede næsten flere hedenfke end christelige, og disse endda schismatiske vantundige og høist overtroiske

Indbyggere. Vel skulde det foreslaaes Czaren at tiltræde Forbundet; men undslog han sig derfor, vilde Man behandle ham, som den tyrkiske Sultan skulde behandles: fratage ham sine Besiddelser i Europa og forvise ham til Asien, hvor han, som Sully udtrykker sig, kunde krige, saalænge han lystede, med Perser og Tyrker. Til disse Rustninger mod den christelige Republiks Fjender skulde enhver af de forbundne Stater forholdsviis bidrage en passende Contingent. Foreløbigen gjorde man Regning paa en Landmagt af 265000 Md. Infanterie, 50000 Heste samt et Artillerie af 217 Stykker med fornøden Munition, og en Søemagt af 117 deels Linieskibe deels Galeier foruden mindre Fartøier, Brandere og Forselskibe. Disse Stridskræfter, hvorvel i sig selv anseelige, vare dog ubetydelige i Sammenligning med Summen af de Hære, som de europæiske Magter hidtil havde maattet holde mod hverandre indbyrdes. I dens ne Ledingsfærd med Russer og Tyrker fandt det krigeriske Talent desuden en ypperlig Leilighed til at øve og ud-danne sig.

Den christne Religions Bekiendere henføres til trende Kirker: den romerske, reformeerte og protestantiske, hvilket sidste følgerig tages i en mere indskrænket Betydning, end den i sin Oprindelse havde. Mellens disse Kirker, hvis Ægthed i Planen betragtes som Ringenes i Nathan den Vises Lignelse, sluttes en evig Fred, hvis Grundvold er den nærværende Besiddelse. Ingen søge i Fremtiden at udvide sine Grændser! For ikke at gjøre sig skyldig i Samvittighedstvang tillader endog

den romerske Religion, hvor den er eneherkende (i Italien og Spanien) de Underledestroende at udvandre.

Naar den christelige Republik først var bleven indrettet og befæstet ved Love, gjensidige Forsikringer og Forpligtelser, skulde dens Vedligeholdelse i Fremtiden betros til en Generalcongres, dannet efter det amphictyonske Raads ærværdige Forbillede. Denne Generalcongres skulde bestaae af et vist Antal (66.) Befuldmægtigede *), som bestandigt maatte være forsamlede i Senatsform for at raadslaae om forefaldende Unligheder, forene modstræbende Interesser, jævne Stridigheder, oplyse og afgjøre alle Stats- og Kirkesager i Europa, hvad enten de angik Republikkens indvortes eller udvortes Forhold. Form og Fremgangsmaade overlades til dens egen Bestemmelse. Dette Senat fornyes hvert tredje Aar. Om det skulde forblive paa eet Sted eller omskifte, om det skulde deles i tre eller udgjøre eet, maatte Man nærmere komme overeens om; i alle Tilfælde maatte der vælges Samlingssteder af en beqvem Beliggenhed. Congressen, deelt i 3 lige Dele, anvises f. Ex. Paris eller Bourges, Trient, Cracau; forenet tog det beqvemt Sæde i een af følgende Stæder: Metz, Luxemburg, Nancy, Cöln, Mainz, Trier, Frankfurt, Würzburg, Speyer, Worms, Straßburg, Basel, Besançon. Med denne høieste Instants kunde, efter Sullys Idee, beqvemt et Antal af underordnede Raadsforsamlinger forbindes, hvilke dog alene turde drøfte og

*) Sully siger: 4 fra de større og 2 fra de mindre Stater; Perefire derimod 4re fra hver.

forberede Sagerne, aldrig tiltage sig nogen afgjørende Stemme. Generalcongressens Beslutninger vare derimod uigjenkaldelige og uforanderlige, da de maatte betragtes som udrundne af alle souveraine Magters forenede Autoritet.

Men i Hvis Hænder betroes nu den udøvende Magt? De Forfattere, Jeg har ved Haanden, som have øst af Sully, tie derom og synes at have overseet følgende i mine Dine vigtige Sted i hans Memoires, Side 225: Keiserværdigheden blev igjen en Værdighed, hvorpaa alle Fyrster og navnlig de tyske kunde gjøre Forsdring; en Værdighed saameget mere smigrende, skjøndt efter dens første Indretning ikke forbunden med nogen Indkomst, da Keiseren blev erklæret for den christne Republiks Overhoved og første Værdighed (Chef et premier Magistrat); da Man i denne Henseende, langt fra at formindske hans Privilegier, snarere udvidede dem; efterdi Man forudsatte, at denne Hæder i Fremtiden ikke vilde blive overdraget uden til den Værdigste."

Denne Plan, som hidtil i Hovedsagen er fremstillet, hørte ikke til hine Geniefostre, der sjældent overleve den flygtige Begeistring, som avlede dem, og omkomme i deres uudviklede Tilstand enten formedelst indvortes Ufuldkommenhed eller af Mangel paa Næring. I mere end 10 Aar havde Henrik med sin Sully tænkt over den og arbeidet for den; den var Ledestjernen for hans senere politiske Virksomhed; did sigtede hans Statsøconomie, hans Underhandlinger og Rustninger. Om

Planen med alt dette kunde udføres, bliver stedsde det store Spørgsmaal, som besvares forskjelligt af Dem, der have tiitroet sig at kunne dømme derom. Naar Man urdtager det østerrigiske Huus, tabte Ingen derved, Mange derimod vandt; ja Alle maatte vinde, om ellers en varig Fred kan ansees som Fordeel. Henrik havde ved Underhandlinger forsikret sig Venner og Bundsforvante overalt, hvilke vel ikke alle vare indviede i hans store politiske Hemmelighed, men kjendte dog dens vigtigste Diemærke: det østerrigiske Husets Udmygelse og en Fred, som betryggede Europa mod dets ærgjerrige Hensigter. Dronning Elisabeth, som deledede fuldkommen Henriks Kjærlighed for denne Plan, maaskee endog havde givet Ideen til den, døde vel under det første Udkaast; men hendes Eftermand, den i sine Studeringer fordybede Jacob, bifaldt i det mindste Forslaget. At understøtte det i Gjærningen overlod han til sin Søn, Prinsen af Wales, som besad al den Virksomhed Faderen manglede, og kom med Ungdoms Barme ethvert af Henriks Ønsker imøde. Pave Paul den femte, henrykt ved Tanken om nok en Krone og et Korstog mod Bantroende, tilbød sin hele Indflydelse. Carl den niende i Sverrig var en ivrig Tilhænger af Planen; Christian den fjerde, Nordens Henrik, var den ei heller ugunstig. Nederlandenes Interesse fordrede at tage fransk Partie; de fleeste tyske Fyrster og Østerrigs Undersaatter af den reformeerte Religion holdede til samme Side; kort: Henrik saae ingen Modstander uden i den spanske og tyske Linie af det østerrigiske Huus og maaskee Churfyrsten af Sachsen og Hertugen af Florents. At

forføjte Sagen mod disse Magter var Man beløvet paa. Hvo, som kjender Stridskræfternes Størrelse i de europæiske Stater paa den Tid, vil kunne indsee, hvad der lod sig vente af en Krigsmagt som følgende:

Frankrig stiller paa			
egen Bekostning	48,000	Inf. 15600	Cav. 40000
Paven, Venedig og			
Savoien overlade i			
Frankrigs Sold	40,000	— 5,500	— 30 —
De øvrige Allierede			
England, Sverrig,			
Danmark, de tyffe			
Fyrsteric. levere paa			
egen Bekostning	60,000	— 19,500	— 90 —

Salt: 148,000 Inf. 40,600 Cav. 160000

Til Underholdning af de franske og de af Frankrig besolbede fremmede Tropper i 3 Aar — en Tid, Man ansaae tilstrækkelig til Værkets Istandbringelse — udfordredes efter et rigeligt Overflag af Sully mellem 90 til 95 Millioner Livres. Deraf havde Skatkammeret for Dieblirket et Forraad af 42 Millioner, og Indtægterne i de trende Krigsaar vilde, uden overordentlige Paalæg, indbringe over 100 Millioner.

Kongen havde saaledes efter fulbendt Krig en urørt Skat af nogle og tredive Millioner og et Rige, som efter Sullys Forsikkring ejede næsten uudtømmelige Indtægtsskilder.

Var end ikke alle de Allieredes Finantsvæsen i samme ypperlige Forsatning, saa var ogsaa Spanien,

trods Perus og Mexicos Miner, fattigt baade paa Penge og Folk. Philip den anden, i hvis Rige Solen aldrig gik ned, havde som bekjendt i sine sidste Regjeringsaar seet sig nødsaget til at aabne en Collect. Hvorfra skulde da Philip den tredje hente det Fornødne?

Dog — laae end ikke Midterne til denne velgjørende Plans Udførelse tydeligt for Verdens Dine i Sullys Mindeskrifter; maatte Man, synes Mig, alligevel tage i Betænkning at erklære for Chimaire en Idee, som Henrik den fjerde meente at kunne realisere: en Tyrste, som i Modgang havde lært at indskrænke Ungdommens sangviniske Forhaabninger, iagttage Omstændigheder, veie Kraft mod Hindringer, afpasse Midler til Hensigt; — Man skulde dog erindre sig, at en Elisabeth, hvis Statskunst Verden beundrer, var af samme Overbeviisning; at Sully, hvis Character efter hans egen Tilstaaelse var kold, forsigtig og mere tilbøielig til at sammentrænge end udbrede sin Virkekraft, — at denne Sully, som først i spøgende Tone svarede paa et Forslag, der ikke forekom ham nogen alvorlig Overveielse værd, tilsidst maatte erkjende, at hans kongelige Ven ogsaa heri havde viist sig sit Balgsprog troe: Nil sine consilio, og virkede fra dette Dieblik af med sin bekjendte utrættelige Iver for saa ædelt, sin Konges Hjerte saa værdigt et Formaal. Og mindst skulde Den, som har seet hvad Napoleon i Uger og Dage har udrettet, paastaae, at en hundredaarig Krig ikke vilde have været tilstrækkelig til at give det europæiske Statsforbund, som Henrik den store vilde oprette, Fasthed og Varighed. *) Lad end

*) Buchholts i hans "Rom og London."

Napoleon som Kriger være større end Henrik; denne var større end sin Tidssalder. ”Derfor, siger Sully, et saadant Foretagende næsten altid henter fra Anførelsens Person den Styrke, som gjør det useilbart, kunde det te aldrig være blevet betroet i bedre Hænder, end Henrik den stores. Hvad kan Man ikke udrette med en Tapperhed, som ene er istand til at kuldkaste de største Hindringer; med en Landsnærværelse, som Intet forsømmer, ingen af sine Fordele taber; med en Alogskab, som uden at overile sig, uden at omfatte for mange Gjenstande ad Gangen, veed at lænke dem til hinanden og kjender, hvad Man bør og hvad Man ikke bør vente af Tiden; med en fuldbendt Erfaring, kort sagt: med alle de store krigeriske og politiske Egenheder, som skinnede hos denne Fyrste?”

Shvorvel Henrik var forberedt paa at erobre Freden — som Man her med Rette kan sige — ønskede han dog hellere, at den maatte være en Frugt af Overbeviisning end Evang. Derfor havde han ikke baaret mindre Omsorg for at forskaffe sin Plan Tolsmænd blandt Europas yndede Forfattere end Forsøgtene blandt dets udmærkede Helte.

Var Krig uundgaelig, hvilket han vel ikke kunde dølgte for sig, foresatte han sig i det mindste at føre den paa en for sig, for Sagen og Menneskeheben værdig Maade. Ikke en Godsbred vilde han tilegne sig af sine Erobringer; Intet foretage uden sine Allieredes Samrække; upartisk uddele Qvarterer, Levnetsmidler og

Bytte; begunste de svagere Stater; altid vise sig rebe til at benaade og tilgive de Gjenstridige, saasnart de neblagde Vaabnene. Den strengeste Krigstugt maatte betrygge de Bærgeløse mod Soldatens Plyndring, Bold og Udsvævelse; ved Uresølelsen skulde Tapperheden i Hærene opflammes. Selv i den Grundsætning: ikke at dele sin Magt for meget eller svække den ved for mange samtidige Foretagender, men frygteligt ramme, hvor han svingede Krigens Tordenkile; — selv i denne Grundsætning, mener Jeg, at Mennekelighed havde ikke mindre Andeel end Klogskab.

Endelig kom Dieblirket, da Kongen i Spidsen af de forbundne Hære vilde offentlig forkynde Europa sin velgjørende Hensigt.

Johan Wilhelm, Hertug i Jülich, Cleve og Berg, Greve af Mark og Ravensberg, døde uden Livsarvinger. Keiseren paastod, at hans Lande, som mandlige Lehn, vare hjemfaldne til Riget. Markgreven af Brandenburg og Pfalzgreven af Neuburg, den afdøde Hertugs nærmeste Paarørende paa Rindelinien, troede deres Ret krænkede og anraabte Henriks Bistand. Keiligheden var gunstig for Kongen til at bane sig Veien til Tyskland og drage Sværdet mod Østerrig; han greb den med Begjærighed. Allerede havde han indrettet Bestyrelsen i sin Fraværelse og betroet sin Gemalinde Regentskabet; dog førte hun egentlig kun Forsædet i et Statsraad, som havde sin Instans, hvorefter det skulde gaae og maatte aflægge Beretning til Kongen om alle Regjerings-sagerne. For at give sit Regentskab desmere Glands anholdt Dronningen, tilskyndet især af hendes Ungling

Concini, indstændigen hos Kongen, at han maatte lade hende ved en høitidelig Kroning indvie til denne Værdighed, førend han tiltraad sit vidtudseende Tog. Henrik var meget derimod, ikke blot fordi denne Handling medførte unødvendige Bekostninger, men fornemlig, fordi Udførelsen af hans Plan derved forsinkedes: tillige vorte hans Utilbøielighed dertil ved den Opdagelse, at en Deel af Dem, som omgave ham, og formodentlig Dronningen selv, arbejdede ved det spanske Hof imod hans Hensigter. Hertil kom, at Man havde spaaet ham, at han ved den første store Høitidelighed vilde blive myrdet. Sully raadede ham nu at reise strax og lade Kroningen fuldbyrde i hans Gravværelse; men Dronningen blev saa opbragt derover, at Kongen maatte give efter for hendes Ønske og oppebie den ulykkelige Fest. Kroningen gik for sig med overordentlig Pragt i St. Denis den 13de Mai, og den 16de samme Maaned skulde den nye Regentinde holde sit Indtog i Paris, hvor Man i denne Anledning gjorde de prægtigste Forberedelser.

Smidlertid omspændtes Henrik af bange Troe og mørke Ænser. "Min Ven, sagde han mere end een Gang til Sully," Jeg veed ikke, hvad det er; men mit Hjerte siger Mig, at der vil møde Mig en Ulykke. Jeg kommer aldrig ud af Paris; Man vil myrde Mig; Jeg seer nok, at der er ingen anden Redning for mine Fjender. Den ulyksalige Kroning vil blive en Årsag til min Død. Man har sagt Mig, at Jeg skulde blive dræbt ved den første Høitidelighed, Jeg anstillede, og at det skulde ske i en Bogn. Derfor paakommer det Mig ofte

en Skjælven, naar Jeg sidder i den, og Jeg giver Mig uvilkaarligt til at skrige." Dette havde Sully selv undertiden bemærket og undret sig derover. Østerrigs og Spaniens uvirksomme Tryghed under Frankrigs Rustninger, hvis Hensigt de ikke kunde være uvidende om, bestyrker den Formodning, at disse Hoffer vel vidste, hvor Staalet hvæssedes, der skulde træffe den farlige Fjende. I Spanien og Mailand gik Rygtet om Henriks Død hele Uger i forveien. Gjennem Lüttich passerede den 8de Mai en Courseer, som offentligt sagde, at han var affendt med Estertretning om dette Dødsfald til Tyssland; og adskillige nederlandfke Kjøbmænd forespurgte hos deres Correspondenter i Paris, om denne Tidende var tilforladelig.

Jevnligen foruroeligt ved flige Varsler og idelig krænkert af sin Gemalinde, der bebreidede ham en Feil, Historien ikke kan dølgge: hans Utroskab mod hende og uværdige Kjerlighedshandler *), overlod Kongen sig

*) Endnu i sit 56de Aar var Henrik daarlig nok til at sværme om Natten paa Gaderne og Ballerne i Paris for at søge Eventyr. Snart saae man ham forklædt som Kussvier, snart som Bonde og snart som Lastdrager. Skulde det være sandt, hvad Sully dog drager i Tvivl, at Navailles, i det han lod sig bruge som Medskab for fremmede Lidenskaber, selv havde en Søsters Forførelse at hevne; og skulde Dronningens Skinsyge maaskee noget have befordret Cabalen mod Kongens Liv: da maatte Man dobbelt beklage en Svaghed, som blev medvirkende Aarsag til at berøve Verden de ypperligste Talenter, forenede med et sjeldent Kjent Hjerte.

stedse mere til en Mismodighed, som var hans Temperament fremmed, og saae med ikkun alt for grundet Frygt Udviklingen af sin Skjebne imøde.

Den 14de Mai 1610 — en sørgelig mærkværdig Dag i Frankrigs Aarbøger — førte Kongen med Hertugen af Epemon og nogle andre Herrer haa at besøge Hertugen af Sully, som befandt sig upasselig, ved hvilken Leilighed han tillige vilde tage nogle Forberedelser til Indtoget i Diesyn. I en snever Gade standsedes Vognen af nogle Karrer, og Laquaierne gik forud for at undvige Trængselen og skaffe Plads. Dette Dieblik benytter Franz Ravailac fra Angouleme, en Skoleholder, som allerede i nogle Dage havde efterstræbt Kongen. Han stiger op paa Baghjulet, giver Henrik, som sad ved Siden af Hertugen af Epemon, et Stød med sin Kniv: det forseiles. Med en Sværmers rolige Fatning gjentager han det og træffer dødeligt. Stolt af sin Udaad undviger Morderen ikke; uden Spor af Anger tilstaaer han sin Handling — han synes ikke at have Fjendt det Hjerte, han gjennemborede — og udholder med en Martyrs Standhaftighed den græffelige Straf: at knibes med gloende Tænger og sønderlides af Heste. Et altfor grusomt Dødningsoffer til at tænkes den menneskekjærlige Henriks Manes!

Hvo der havde tilskyndet Ravailac til dette Mord? dette Spørgsmaal er ikke fyldestgjørende blevet besvaret. Selv Dommerne, som havde forhørt Forbryderen, vovede ikke at udelade sig derom og svarede kun med Apeletræk. Almindeligt maatte paa den Tid Jesuiterne og det spanske

Sof bære Skylden. Blandt enkelte Personer har den offentlige Mistanke nævnet Hertugen af Epemon og Dronningens Yndling, den nedrige Concini. At Ravailiac har været Medskabert for en Cabale og en mægtig Cabale, bliver sandsynligt nok ved alle Omstændigheder, især ved den skjodesløse og fordægtige Maade, hvorpaa Undersøgelserne besangaaende anstilledes.

Henrik falbt, og Krigen, denne Minotaurus, til hvem Folkenes Fædre fra Arrilds Tid skattede deres Børn, kvægede sig ved Synet af hans blodige Bunde. Millioner Offere ere siden den Tid forlorne i dens graadige Labyrinth. Hvor er en Theseus, som tør vove sig i Kamp med Uhyret?

Examen begynder den 6te September og holdes i følgende Orden:

Den skriftlige Prøve.

	Formiddag	Eftermiddag.
Mandag den 6te	Dansk Stil.	—
Tirsdag — 7de	Latinsk Stil.	—

Mundtlig Prøve.

	Græsk.	Hebraisk.
Onsdag — 8de	Historie.	—
Torsdag — 9de	Religion.	—
Freitag — 10de	Naturhistorie.	Aritmetik og Geometrie.
Lørdag — 11te	Latin.	—
Mandag — 13de	Fransk.	Tryk.
Onsdag — 15de	Geographie.	—
Torsdag — 16de	Dansk	—
Freitag — 17de.		

Den os anbettede Ungdoms Forældre, Naarørende og andre Skolens Belyndere indbydes til at overvære Examen og den Høitidelighed, hvormed den sluttes Lørdagen den 18de, om Eftermiddagen Kl. 3.